

בעניין:

1. המוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר – ע"ר

2. האגודה לזכויות האזרח בישראל

ע"י ב"כ עוה"ד אלעד כהנא (מ"ר 49009) ו/או עידו בלום (מ"ר 44538) ו/או חוה מטרס-עירון (מ"ר 35174) ו/או סיגי בן-ארי (מ"ר 37566) ו/או דניאל שנהר (מ"ר 41065) ו/או נועה דיאמונד (מ"ר 54665) ו/או נמרוד אביגאל (מ"ר 51583) מהמוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר רח' אבו עוביידה 4, ירושלים, 97200 טל: 02-6283555; פקס: 02-6276317

העותרים

- נ ג ד -

1. המפקד הצבאי לאיזור הגדה המערבית

2. ראש המינהל האזרחי

3. ראש שירות הביטחון הכללי

המשיבים

עתירה למתן צו על תנאי

מוגשת בזאת עתירה למתן צו על תנאי, המופנה אל המשיבים והמורה להם לבוא ולנמק:

א. מדוע לא יבטלו את השינוי בנוהל הטיפול בבקשות לבירור מניעה ליציאה מהשטחים לחו"ל, שהפך לנוהל "דו-שלבי", לפיו פונה אשר אינו "מנוע" לא יוכל לקבל תשובה על אתר;

ב. מדוע לא ימסרו לפונים לבירור מניעה מיציאה מהשטחים לחו"ל בו במקום תשובות נכונות ומדויקות, בהתאם למידע הקיים בידם באותה עת.

בקשה לקיום דיון דחוף

בית המשפט הנכבד מתבקש לקבוע דיון דחוף בעתירה. העתירה נוגעת למאות אלפי אנשים, הנוסעים מדי שנה מהגדה לחו"ל דרך גשר אלנבי, ושנקבע עבורם נוהל "בירור מוקדם" בדבר קיומה של מניעה ביטחונית, במסגרת בג"ץ 8155/06 **האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' מפקד כוחות צה"ל ביהודה ושומרון**. העתירה הנוכחית מוגשת בעקבות השינוי שנעשה לאחרונה בנוהל, באופן שמעקר אותו מתוכנו, מחזיר את הגלגל לאחור ומרע את מצבם של הפונים.

הנוהל, שגובש במסגרת בג"ץ 8155/06, נועד לאפשר למאות אלפי פלסטינים הנוסעים לחו"ל מדי שנה, דרך גשר אלנבי, לברר מראש במת"ק הגיזרתי האם המשיב 1 מונע את יציאתם לחו"ל. זאת, על רקע המצב שקדם להגשת העתירה, בו דבר קיומה של המניעה התגלה במועד הנסיעה ממש, בגשר אלנבי.

מאז אימוצו של הנוהל נתגלו תקלות חוזרות ונשנות בהפעלתו. התברר כי שוב ושוב נמסרות לפונים למת"קים תשובות **שגויות**. העותרת 1 הגישה בנדון תלונות רבות, והנושא אף זכה לביקורת מצד בית משפט זה. ואולם, תחת שהמשיבים יפעלו בהתאם לביקורת ובהתאם לחובתם, וידאגו לכך שהתשובות הנמסרות על-ידם יהיו מדויקות, הם החליטו לשנות את הנוהל. על פי הנוהל החדש, לא תימסר לפונים כל תשובה במקום. תחת זאת, ייאלץ הפונה שפעל על פי הנוהל והגיע למת"ק לברר האם יש מניעה נגדו, להגיע למת"ק פעם נוספת, בחלוף ארבעה ימים נוספים לפחות (פעולה שכשלעצמה דורשת לעיתים יום שלם) ורק אז יתבשר האם הוחלט למנוע את יציאתו, או לא. עבור מי שיגלה במועד זה כי המשיב מונע את יציאתו, זוהי רק תחילתו של הליך ההשגה המינהלי, שאמור לארוך שמונה שבועות תמימים.

שינוי זה של הנוהל יוצר הרעה משמעותית במצבם של הפונים, וגורר החרפה של הפגיעה שכבר קיימת בזכויותיהם הבסיסיות לחופש תנועה ולהליך הוגן.

מובן כי במצב זה אין עוד כל תועלת בנוהל ה"בירור המוקדם". השינוי האמור, הפך הליך פשוט יחסית, שכלל מבט קצר בצג מחשב ומתן תשובה "מנוע" או "לא מנוע", להליך שאורך כעת חמישה ימים לפחות ודורש התייצבות כפולה במת"ק (על כל הכרוך בכך).

יודגש, כפי שיפורט בהמשך, כי הגירסה הראשונית של הנוהל, שגובש במסגרת בג"ץ 8155/06, קבעה כי פונה לא יקבל תשובה במקום וייאלץ להגיע פעם נוספת למת"ק לשם כך, אז יהיה עליו, במידת הצורך, להתחיל בהליך השגה. **אך בית המשפט מתח ביקורת נחרצת על הליך כפול זה, עוד במסגרת בג"ץ 8155/06, ועקב כך הזדרזו המשיבים ותיקנו את הנוהל בהתאם.** אלא שכעת, לאחר מחיקת העתירה, מבקשים המשיבים להשיב את הגלגל אחורנית.

נוכח חשיבות הסוגיה והיקפה העצום של האוכלוסייה הנפגעת משינוי הנוהל, ובשים לב לכך שהנוהל האמור גובש במסגרת עתירה, נוכח הערות בית המשפט על הבעייתיות שבמצב שקדם לו, מתבקש בית המשפט להורות למשיבים להגיב לעתירה בדחיפות.

בקשה למתן צו ביניים

1. בית המשפט הנכבד מתבקש ליתן צו ביניים עד להכרעה בעתירה, אשר יורה למשיבים להימנע מלפעול על פי נוהל "טיפול בבקשות לבירור והסרת מניעה ביטחונית ליציאה לחו"ל" כפי ששונה לאחרונה, כך שנקבע בו הליך "דו-שלבי", ולהמשיך למסור תשובות לפונים, על אתר, וזאת בהתאם לנוהל שגובש במסגרת בג"צ 8155/06.
2. למיטב ידיעת העותרים המשיבים טרם החלו לפעול על פי הנוהל החדש.
3. אם ייושם השינוי, הרי שפונים שעד כה יכלו לקבל תשובות במקום, לא יקבלו עוד כל תשובה במקום. שינוי זה נעשה בניגוד להצהרות המשיבים בבג"ץ 8155/06 ולהחלטות בית המשפט בהליכים קודמים, תוך פגיעה במאות אלפי אנשים, ויצירת נוהל מסורבל, לא יעיל ולא סביר.
4. לשינוי זה, כמפורט בעתירה, אין כל הצדקה עניינית. אף המשיבים אינם טוענים כי מאחורי השינוי עמד צורך ביטחוני (או אחר), והסיבה היחידה לו, היא חוסר נכונותם לפעול לתיקון הליקוי הבירוקרטי שנפל באופן פעולתם. כך, תחת לפעול לתיקון הליקוי עליו הלינה העותרת 1 במשך כשנה וחצי, החליטו המשיבים לנקוט בדרך הקלה, אך הפוגענית מבחינת זכויות אדם – לשוב ו"לטרטור" את הפונים ולהאריך את תקופת המתנתם.
5. כידוע, על פי פסיקת בית המשפט, השיקולים למתן צו ביניים הם שניים: סיכויי העתירה להתקבל; ומאזן הנוחות (ר' למשל בשג"צ 2598/95 אדם טבע ודין נ' המועצה הארצית לתכנון ובניה, (לא פורסם, ניתן ביום 30.4.95)).
6. אשר למאזן הנוחות: ראשית, למיטב ידיעת העותרים, על פי פניות המגיעות אליהם מתושבי השטחים הפונים למת"קים מדי יום, המשיב טרם החל ליישם את הנוהל ה"דו-שלבי" והפונים עודם מקבלים תשובות על אתר. בכך יש כדי להצביע על העובדה, שהמשיבים עצמם אינם מייחסים חשיבות גדולה לשינוי. שנית, המשיבים נתנו תשובות על אתר במשך שנה וחצי, והסיבה שהחליטו להפסיק לעשות זאת, לא הייתה חשש ביטחוני או אחר, אלא ניסיון להימנע ממקרים נוספים, בהם התברר שהתשובות הנמסרות על אתר הן שגויות.
- משכך, למשיבים לא יגרם כל נזק ממתן הצו. לעומת זאת, ברור שדחיית הבקשה תפגע באנשים הרבים להם נועד הנוהל.
7. מאחר שמאזן הנוחות נוטה במובהק לטובת העותרים, ומאחר שסיכויי העתירה גבוהים, מתבקש בית המשפט ליתן צו ביניים.

מבוא

1. עניינה של העתירה בהחמרת הפגיעות בזכויותיהם של תושבי הגדה המערבית המבקשים לצאת לחו"ל. זאת, בעקבות הרעה בנוהל שגיבשו המשיבים בתשובה לעתירה שהוגשה בבג"צ 8155/06, ואשר הלינה על פגיעות בלתי חוקיות בזכותם של התושבים לחופש תנועה, אשר נעשו תוך הפרת חובותיה של הרשות לקיים הליך מנהלי תקין: "נוהל טיפול בבקשות לבירור והסרת מניעה ביטחונית ליציאה לחו"ל" (להלן: **הנוהל** או **נוהל בירור מוקדם**).

העתק הנוהל בנוסחו **הנוכחי** מצורף ומסומן **ע/1**.

העתק הנוהל בנוסחו **ערב השינוי** מצורף ומסומן **ע/2**.

2. כפי שנטען בעתירה שבבג"ץ 8155/06, מחובתה של הרשות המנהלית למסור מראש הודעה לאדם שבכוונתה לפגוע בזכות יסוד שלו. בתגובה, ונוכח טענה כי אין באפשרותם למסור הודעות כאלה מראש, הציגו המשיבים את הנוהל, שנועד לאפשר לפלסטיני המבקש לצאת את ארצו לחו"ל דרך גשר אלנבי, לברר מראש האם המשיב 1 מונע את יציאתו לחו"ל או לא. זאת, על מנת לאפשר לו להיערך בהתאם, ולא לגלות את דבר קיומה של המניעה בגשר אלנבי במועד הנסיעה ממש. יש להדגיש, כי מדובר בחריגה מחובותיה של הרשות על פי המשפט המנהלי. במהלך הדיונים בעתירה, חזר בית המשפט שוב ושוב על דרישותיו מהמשיבים לפישוטו של ההליך ככל שניתן.

3. לאחר אימוץ הנוהל ובמהלך יישומו התברר, כי התשובות שנמסרות לפונים על פי הנוהל הן שגויות וכי הרישומים שבמת"קים אינם מעודכנים, וכי בהסתמך על תשובות אלו אנשים טווים חלומות ומתכננים תוכניות שמתרסקות במועד הנסיעה, ולאחר פניות רבות מצד העותרת 1 (להלן: **המוקד** או **המוקד להגנת הפרט**) בנושא, וביקורת מצד בית המשפט, שונה הנוהל. במקום לתקן את הליקויים האמורים, הפכו ליקויים אלו להיות נקודת המוצא של הנוהל החדש: לפונים לא יימסרו תשובות, והם ייאלצו לשוב למת"ק בחלוף ארבעה ימים נוספים, על מנת לקבל תשובה לשאלה העובדתית, האם הם "מנועים".

4. שינוי זה פוגע במי שמבקש לעשות שימוש בנוהל, בין שישתבר בסופו של דבר כי הוא "מנוע" ובין שישתבר בסופו של דבר כי אינו "מנוע" כלל, שכן כולם ייאלצו להמתין כשבוע לקבלת התשובה ולהגיע למת"ק פעם נוספת; אלו מהם שיגלו בסופו של דבר שהם "מנועים", יוכלו להתחיל רק אז בהליך ההשגה המינהלית, שיארך עצמו שמונה שבועות.

5. זאת, בניגוד גמור לדברים שמסרו המשיבים לבית המשפט הנכבד בבג"ץ 8155/06, על בסיסם נמחקה העתירה; וללא כל צידוק או הסבר הגיוני, שהרי אין כל תכלית ראויה העומדת בבסיס השינוי, פרט לחוסר רצונם של המשיבים לפתור את כשליהם הם במתן תשובות נכונות.

6. משכך, מתבקש בעתירה זו, כי המשיבים ישיבו על כנו את המצב שקדם לשינוי האמור; ובמקביל, יפעלו לפתור את הבעיה שהובילה לשינוי זה, מבלי שהדבר יבוא על חשבון הפונים העושים שימוש בנוהל.

התשתית העובדתית

הצדדים

7. העותרת 1 (להלן: **המוקד להגנת הפרט או המוקד**) היא עמותה רשומה שמושבה בירושלים, הפועלת לקידום זכויות האדם של פלסטינים בשטחים הכבושים.
8. העותרת 2 היא האגודה לזכויות האזרח בישראל, פועלת להגנה על זכויות האדם ולקידומן, בכל מקום שבו הפגיעה בזכויות נעשית על ידי רשויות ישראליות או מטעמן.
9. המשיב 1 הוא המפקד הצבאי, האחראי על איזור הגדה המערבית מטעמה של מדינת ישראל, המחזיקה בגדה המערבית תחת כיבוש צבאי מזה למעלה מארבעים שנה.
10. המשיב 2 הוא האחראי מטעם המשיב 1 על ניהול העניינים האזרחיים בשטחים הכבושים "לרווחתם ולטובתה של האוכלוסייה ולשם הספקת השירותים הציבוריים והפעלתם, בהתחשב בצורך לקיים מנהל תקין וסדר ציבורי", כאמור בסעיף 2 לצו בדבר הקמת מינהל אזרחי (יהודה והשומרון) (מס' 947), התשמ"ב-1981.
- זאת, באמצעות מפקדות התיאום והקישור (להלן: **מת"קים**), אליהם מגיעים תושבי השטחים הכבושים להגיש את בקשותיהם השונות. בין היתר, אמונים המת"קים מטעם המשיב 2, ליידע את הפונים אליהם בהתאם לנוהל הרלבנטי, בדבר החלטת המשיב 1 למנוע את יציאתם לחו"ל.
11. המשיב 3 הוא האחראי על שירות הביטחון הכללי (שב"כ), שהמלצותיו מובאות בפני המשיב 1 בטרם קבלת החלטה בדבר איסור יציאה דרך גשר אלנבי, או הסרתו. יודגש, כי למשיב 3 אין כל סמכות למנוע או להתיר יציאה מהשטחים הכבושים.

נוהל "בירור מוקדם"

א. הרקע לגיבוש הנוהל (עד שנת 2008)

12. מזה שנים מונע המשיב 1 (להלן: **המשיב**) את יציאתם של רבים מתושבי השטחים הכבושים את ארצם, דרך גשר אלנבי לירדן.
13. בישראל קיימת הסמכות למנוע יציאת אדם לחו"ל מטעמי ביטחון, לשר הפנים. ואולם, בעוד שבשטחים הכבושים סמכות זו כפופה לחובת מתן הודעה מראש ושימוע בדבר החלטה על איסור היציאה, בשטחים הכבושים לא נעשה דבר מאלו.

14. כך, במשך שנים, גילו תושבי השטחים הכבושים, להפתעתם, כי המשיב מונע את יציאתם לחו"ל, במועד הנסיעה ממש. דהיינו, רק בגשר אלנבי, כשהם נושאים את מיטלטליהם, אמורים להספיק לטיסות עליהן שילמו, מוכנים ומזומנים לראיונות עבודה או תחילת שנת לימודים, רק אז גילו כי למעשה, אוסר עליהם המשיב לצאת את ארצם.
15. מצב זה הקשה מאד על מימוש זכות היציאה מן הארץ של תושבי השטחים הכבושים, וזאת בין שהיו "מנועים" בפועל, ובין שלא; שהרי, עד שהגיעו לגשר אלנבי, לא ידע איש מבין אלו שביקשו לתכנן נסיעות לחו"ל לאיזו מהקבוצות הוא משתייך.
- כך, פלסטינים רבים שנדרשו לצאת לחו"ל – לניתוח רפואי, לתחילת לימודים, לביקור אח חולה או להשתתפות בחתונה – לא יכלו לכלכל את צעדיהם ולא ידעו כיצד להיערך לנסיעות אלו, אם בכלל.
- מצב זה פגע במיוחד במי שגילה במועד הנסיעה שהוא אכן "מנוע", שכן בנוסף לקושי האמור לעיל, הוא נאלץ גם להחל בהליכים משפטיים נגד מניעה זו רק לאחר שיציאתו לחו"ל כבר נמנעה ממנו, בדוחק זמנים, מכיוון שלא יכול היה לדעת על החלטת המשיב קודם לכן.
16. על פי הנתונים שסיפקו המשיבים בבג"ץ 8155/06, עליו יורחב להלן, כ-700 אלף מתושבי השטחים הכבושים יוצאים מדי שנה את ארצם דרך גשר אלנבי. רובם ככולם נאלצו במשך שנים להחליט האם להסתכן בתכנון נסיעה מיותרת; חלק מאלו שבחרו לתכנן את הנסיעה גילו, במועד הנסיעה ממש, כי סיכון זה התממש.

ב. בג"ץ 8155/06 וגיבושו של הנוהל הראשוני – 2008-2009

17. על רקע זה הוגשה העתירה בבג"ץ 8155/06. העתירה עברה גלגולים שונים במהלך הדיון בה, וכך גם הנוהל שגובש במסגרתה. להלן יתייחסו העותרים אך לעניינים הרלבנטיים לעתירה דנן.
18. עיקר הדיון בבג"ץ 8155/06 התמקד במצב הכאוטי המתואר לעיל, שלא מאפשר לאיש מהמבקשים לנסוע לחו"ל לתכנן תוכניות ולהיערך בהקדם למועד נסיעתו; ושככל שהתברר במועד הנסיעה כי אותו אדם אכן "מנוע", נגזר עליו לגלות זאת בדרכו לצאת את ארצו.
19. במענה לעתירה הודיעו המשיבים, כי הם מגבשים נוהל אשר יאפשר לפלסטינים תושבי הגדה המערבית לברר מראש האם הם אכן מנועים או לא (גם זאת בניגוד למצב הקיים בישראל, בו חובת היידוע מוטלת על הרשות המינהלית). נוהל זה גובש והוצג לבית המשפט בשנת 2008 (להלן: **הנוהל הראשוני**).
20. מסלול הבירור שנקבע בנוהל הראשוני קבע, כי על הפונה **מוטל הנטל** להתייצב באופן אישי במת"ק הגזרתי, ושם להגיש "בקשת בירור". הנוהל הראשוני קבע, כי מענה לבקשה **לא**

ינתן במקום אלא תוך שישה שבועות, לשם כך יהיה על הפונה להתייצב פעם נוספת במת"ק.

הנוהל הראשוני הוסיף וקבע הליך השגה מינהלי לאחר שלב הבירור, למי שיתברר כי הוא אכן "מנוע". כך, אם לאחר שלב הבירור יתברר כי הפונה אכן "מנוע", קבע הנוהל הראשוני כי על הפונה להגיש השגה, כשמענה להשגה ינתן תוך שישה שבועות נוספים, לאחריהם יצטרך הפונה להתייצב במת"ק בשלישית, כדי לקבל את התשובה לבקשתו.

לאחר מכן, אם תידחה ההשגה, יוכל העותר לעתור לבג"ץ.

21. משמעות הדבר הייתה, שעל פי הנוהל הראשוני, פלסטינים שביקשו לפעול בהתאם לו ולברר מראש האם יוכלו לצאת לחו"ל, נאלצו להתחיל בהליך לכל הפחות כ-14 שבועות מראש (6 שבועות להליך הבירור, 6 שבועות להליך ההשגה, במידת הצורך, ופרק זמן נוסף לניהול הליכים משפטיים, במידת הצורך), במהלכם נדרשו להתייצב במת"ק באופן אישי בין פעמיים לשלוש.

22. מובן, כי הליך "דו שלבי" זה (פרק זמן לבירור הראשוני ולאחר מכן פרק זמן נוסף להליך ההשגה) היה בלתי סביר לחלוטין, יצר מנגנון בירוקרטי מסורבל באופן קיצוני והקשה מאוד על המבקשים לפנות על פי הנוהל.

ג. ביקורת בית המשפט ותיקון הנוהל – 2009-2011

23. פגם זה עמד גם לנגד בית המשפט עת בחן את הנוהל הראשוני. בדיון שהתקיים ביום 4.11.09, מתח בית המשפט ביקורת על אורכו, מסורבלותו וחוסר סבירותו של הנוהל ה"דו-שלבי". בית המשפט הורה למשיבים לבחון את האפשרות לקצרו על ידי איחוד ההליך לשלב אחד. בין היתר אמרו השופטים הנכבדים לב"כ המשיבים:

כבוד השופטת א' חיות:

אם מישהו רוצה לבקר את המשפחה בירדן ובמחשב מופיע שהוא מנוע, בשביל מה לא להגיד לו לא ישר, ואז זה [עוד] 6 שבועות ועוד 6 שבועות? ... זה פותר את בעיית השימוש וגם מקצר טווחים.

...

כבוד השופטת ארבל:

זה גם יכול לקצר זמנים כשזה מסלול משולב כזה.

(עמ' 6, ש' 26-27, ש' 32 לפרוטוקול; עמ' 7, ש' 13 לפרוטוקול).

העתק פרוטוקול הדיון מיום 4.11.09 מצורף ומסומן ע/3.

24. בהתאם לכך ניתנה בסוף הדיון ההחלטה הבאה:

המשיבים יבדקו את האפשרות לקצר את ההליך הקבוע בנוהל בדרך של הודעה למסורב היציאה כי יש מניעה אפשרית לצאת מהאזור לחו"ל וליתן לו הזדמנות להגיב על הסירוב לפני ההחלטה הסופית ורק לאחר מכן לשקול הסכמה ליציאה או סירוב, דבר שייתר את הליך ההשגה כפי שנקבע בנוהל האחרון שנוסח.

25. ביום 9.12.09 הודיעו המשיבים כי פעלו בהתאם להוראות בית המשפט והודיעו כי "נוהל היציאה הפך, אם כן, לפי הצעת בית המשפט הנכבד, לנוהל "חד-שלבי", במקום נוהל "דו-שלבי". כתוצאה מהפיכתו של הנוהל ל"חד-שלבי", הרי שכפי שהודיע הח"מ במועד הדיון, התשובה לפנייה תימסר לפונה בתוך 8 שבועות לכל היותר..." (ס' 4 להודעה).

העתק הודעת המשיב מיום 9.12.09 מצורף ומסומן ע/4.

26. בעקבות הודעת המשיבים, ניתנה ביום 21.1.10 החלטתה של כבוד הנשיאה ביניש, ובה התבקשו המשיבים להבהיר האם משמעות איחוד השלבים לכדי נוהל חד שלבי היא, שלפונה תינתן תשובה במקום:

בהחלטתנו מיום 4.11.2009 הורינו למשיבים לבדוק האם ניתן לקצר את הליך הבדיקה הקבוע בנוהל נשוא העתירה. בכלל זה, הורינו למשיבים לבדוק האם באפשרותם לשנות את הנוהל כך שהליך ההשגה הקבוע יהפוך לחלק בלתי נפרד מהטיפול הראשוני בבקשת הבירור, כך שהבדיקה תעשה ברצף ולא בשני שלבים שונים על פני 12 שבועות.

לאחר שעיינו בהודעת המשיבים מיום 9.12.2009 ובנוהל המתוקן שצורף לה, שוכנענו כי הנוהל החדש תוקן בהתאם להחלטתנו מיום 4.11.2009. עוד עלה מן הנוהל שצורף, כי משך הבדיקה בכללותה, כולל הליך ההשגה, התקצר לכדי שמונה שבועות...

יחד עם זאת ... מתבקשים המשיבים להבהיר האם התשובה הראשונית לבקשת הבירור תינתן לתושב במקום, במועד הגשת הבקשה, ואם לאו.

העתק החלטת כב' הנשיאה מיום 21.1.10 מצורף ומסומן ע/5.

27. בהתאם לכך, הודיעו המשיבים ביום 11.2.10, כי:

ביחס לבקשתה השנייה של כב' השופטת ביניש מהמשיבים, להבהיר האם התשובה הראשונית לבקשת הבירור תינתן לתושב במועד הגשת הבקשה במת"ק – **התשובה חיובית**. ודוק: **ככל שהתושב הפלסטיני פונה למת"ק הישראלי, הרי שגורמי המת"ק הישראלי ימסרו לו על אתר האם עומדת נגדו מניעה ביטחונית, אם לאו...**

(סעיף 6 להודעת המשיבים).

העתק הודעת המשיבים מיום 11.2.10 מצורף ומסומן ע/6.

28. נוכח השינויים שעברה העתירה מאז הוגשה, ביקשו העותרים למחקה תוך שמירת הזכות לשוב ולפנות לבית המשפט בנוגע בעתיד. ביום 21.2.10 ניתן פסק הדין שהורה על מחיקת העתירה ובו נכתב שכעולה מהודעת המשיבים –

תושב פלסטיני שייפנה למפקדת התיאום והקישור הישראלית יקבל על אתר תשובה האם עומדת נגדו מניעה ביטחונית, אם לאו.

...

בנסיבות אלה, אנו מורות על מחיקת העתירה, תוך שמירת זכותם של העותרים לשוב ולפנות לבית המשפט בעניינים פרטניים הנוגעים לנוהל ככל שיהיה בכך צורך בעתיד.

העתק פסק הדין מיום 21.2.10 מצורף ומסומן ע/7.

כשלי המשיב ביישום הנוהל המתוקן – מסירת תשובות שגויות במת"קים

29. על אף שהנוהל, על גרסאותיו השונות, קיים כבר כשלוש שנים, שוב ושוב התגלו כשלים חמורים ביישומו, כגון אי-עמידה בלוחות הזמנים הארוכים דים, סירוב לטפל בפונים, ועוד.
30. החמור מבין כשלים אלה – שחזר על עצמו שוב ושוב – היה מתן תשובות שגויות במת"ק. כאמור, המשיב סירב להודיע לאדם מראש אודות הכוונה למנוע את יציאתו, והטיל על כל מי שמתכנן לנסוע לחו"ל, את הנטל לברר האם הוא אכן "מנוע", אם לאו. אלא שלידי המוקד להגנת הפרט הגיעו עוד ועוד מקרים, בהם פעלו פלסטינים בהתאם לנוהל המתוקן, פינו יום עבודה שלם כדי להגיע למת"ק, המתינו מספר שעות עד לתורם, ובסופו של דבר נמסר להם **שלא מוזנת נגדם מניעת יציאה לחו"ל**. בהסתמך על כך, תכננו תוכניות, הזמינו כרטיסי טיסה ושילמו שכר לימוד; אלא שכשהגיעו לגשר אלנבי כדי לממש את זכותם לצאת את ארצם, גילו, כי מדובר בעורבא פרח: שכן המשיב דווקא כן מונע את יציאתם, אולם "שכח" ליידע אותם בהיותם במת"ק אודות החלטתו.
31. כך למשל אירע לעותרים בהליכים הבאים: בג"ץ 8269/09 **סעאפין נ' המפקד הצבאי לאיזור הגדה המערבית**; בג"ץ 772/10 **חאטר נ' המפקד הצבאי לאיזור הגדה המערבית**; בג"ץ 2678/10 **חמדאן נ' המפקד הצבאי לאיזור הגדה המערבית**; בג"ץ 4594/10 **מחאריק נ' המפקד הצבאי לאיזור הגדה המערבית**; בג"ץ 5594/10 **ג'ברין נ' המפקד הצבאי לאיזור הגדה המערבית**; בג"ץ 6876/10 **חלף נ' המפקד הצבאי לאיזור הגדה המערבית**; בג"ץ 7044/10 **נופל נ' המפקד הצבאי לאיזור הגדה המערבית**; בג"ץ 7498/10 **ג'ואריש נ' המפקד הצבאי לאיזור הגדה המערבית**; בג"ץ 8681/10 **חסין נ' המפקד הצבאי לאיזור הגדה המערבית**; בג"ץ 9401/10 **רואג'בה נ' המפקד הצבאי לאיזור הגדה המערבית**; בג"ץ 579/11 **פדה נ' המפקד הצבאי לאיזור הגדה המערבית**; בג"ץ 777/11 **מונה נ' המפקד הצבאי לאיזור הגדה המערבית**.
- כך אירע גם במקרים אחרים: עניינו של **מר בסאם אלפראחין** (מניעת יציאתו בניגוד לאישור ביוני 2009); עניינו של **מר מחמוד דיאב** (מניעת יציאתו בניגוד לאישור ביולי 2009); עניינו של **מר מוחמד קיסי** (מניעת יציאה "בטעות" ביולי 2009); עניינו של **מר מאמון מצרי** (מניעת יציאה בניגוד לאישור במרץ 2010); עניינו של **מר עבוד אלשריף** (מניעת יציאה בניגוד לאישור במאי 2010); עניינו של **מר נסים שנטי** (מניעת יציאה בניגוד לאישור ביוני 2010); ועניינו של **מר מוחמד צלאח** (מניעת יציאה במרץ 2011 בחלוף שבוע בלבד מיום מתן האישור על היעדר מניעה).
32. במשך כשנה וחצי פנה המוקד למשיבים שוב ושוב, בדרישה כי העניין ייבדק, כי תוצאות הבדיקה יועברו לידיהם (בהתאם להתחייבויות המשיבים, שניתנו במסגרת חלק מההליכים האמורים, לעשות כן); וכי הנוהל **יישם באופן תקין, כלשונו, ובהתאם למטרתו**.
33. אף בית המשפט הנכבד עמד על חמורת הכשל בבג"ץ 7498/10 **ג'ואריש נ' המפקד הצבאי לאיזור הגדה המערבית**, ואף קרא למשיבים לערוך בדיקה של התנהלותם.

34. ביום 17.1.11 ניתן פסק דין בבג"ץ 9401/10 רואג'בה נ' המפקד הצבאי לאיזור הגדה המערבית, בו הורה בית המשפט להעביר לידי העותרים את תוצאות הבדיקה שקוימה בנוגע לכשל האמור שביישום הנוהל, תוך 60 יום.

הרעה בנוהל, חזרה לנוהל דו-שלבי ומיצוי הליכים

35. ביום 13.2.11 התקבל אצל המוקד מכתב המשיב מאותו יום. במכתב נמסר, כי התשובות השגויות במקרים המפורטים לעיל (ואחרים דוגמתם) נחלקים לשתי קבוצות:

האחת, "טעויות אנוש". בנוגע למקרים אלו נמסר, כי "גורמי הביטחון עושים מאמצים רבים כדי לוודא שקיימת תאימות מלאה בין המערכות הממוחשבות הרלבנטיות, וחשיבות הנושא חודדה שנית בקרב הנוגעים בדבר".

השנייה, "מקרים נדירים", בהם "אין החלטה חד משמעית" בנוגע לכוונה למנוע את יציאתם. בנוגע אליהם, נכתב, "נבחנת אפשרות לשנות את הנוהל הרלבנטי", שביטוי הוא "במתן תשובה לתושב הפלסטיני המברר תוך 96 שעות ולא באופן מיידית".

העתק מכתב המשיב מיום 13.2.11 מצורף ומסומן ע/8.

36. יודגש כבר כעת, כי מכתב זה תמוה ביותר.

אשר ל"קבוצה הראשונה", דומה כי המונח "טעות אנוש" אינו אלא כיסוי למחדל מתמשך, אדישות וחוסר אכפתיות. מכיוון שהפיתרון שהציע המשיב הוא ייעול מערכות ממוחשבות, ניתן לומר כי לא מדובר ב"טעויות אנוש" נקודתיות, אלא בכשל מובנה, שפתרונו הוא פתרון לוגיסטי, הדורש אך תיאום מערכות ממוחשבות.

העובדה שהשינוי הנדרש לא נבחן כלל במשך כשנה וחצי, חרף פניות חוזרות ונשנות מצד המוקד ותיעוד הולך ומצטבר של מקרים בהם נמסרה תשובה שגויה לפונים במת"ק; והעובדה שנדרש פסק דין, שהורה למשיבים לקיים את שהתחייבו לו כבר לפני זמן רב; מוכיחים, כי המונחים זלזול, אדישות וחוסר אכפתיות הם שמתארים את המצב לאשורו.

כך או כך, ניתן היה להניח שהמשיבים ינקטו בצעד של ייעול מערכות פשוט (שלמרבה הצער לא נשקל במשך כשנה וחצי, תוך התעלמות מפניות העותרים), שיפתור את הכשל המובנה ביישום הנוהל. יצוין, שמתשובות המשיבים למקרים פרטניים, בהם נמסרה תשובה שגויה במת"ק, עולה שרובם המוחלט של המקרים נבע מכשל זה. למעשה, בכל המקרים בהם ניתן הסבר לגבי התשובה המוטעית – למעט אחד (בג"ץ 579/11) – עולה שמקור התשובה השגויה היה "טעות".

אשר ל"קבוצה השנייה", עמדת המשיבים הייתה תמוהה ביותר. שהרי, "מנוע ביניים" אינו אלא פיקציה: או שאדם יכול לחצות את גשר אלנבי, או שלא. העובדה שלגבי חלק מה"מנועים" קיים צורך בבירור נוסף, לא משנה את היותם "מנועים" בגשר ומשכך, אין כל

סיבה שלא למסור לפונה כי הוא אכן "מנוע", ולבחון את עניינו בשנית במסגרת השגה שיגיש על כך, כמו כל "מנוע" אחר.

ודאי שהדבר לא הצדיק מתן תשובות הפוכות ושגויות במת"ק; ודאי שהדבר לא הצדיק שינוי בנוהל, המוסיף 4 ימים לפחות לתהליך כולו, במהלכם נבדקת השאלה "מנוע או לא" – שאלה, שניתן לקבל תשובה עליה באופן מיידי, אילו היה האיש הולך מייד לגשר אלנבי.

37. אלא שביום 21.3.11 התברר, כי ה"פתרון" שאומץ לבסוף בידי המשיב, היה מרחיק לכת ומופרך אף יותר מהאמור במכתבו זה.

ביום זה התקבל אצל העותרים מכתב המשיב מאותו יום, שפירט את ה"פתרון" שהמשיב בחר לנקוט בו. לפי "פתרון" זה, הנוהל ישונה כך שכל מי שמגיע למת"ק ואינו "מנוע" ייאלץ להמתין ארבעה ימים נוספים ולאחריהם להגיע למת"ק פעם נוספת, על מנת לגלות אם הוא "מנוע" או לא. מי שיתבשר כי הוא אכן "מנוע", ייאלץ בשלב זה להמתין שמונה שבועות נוספים לטיפול בהשגתו.

במקום לייעל את המערכות הממוחשבות וקשרי העבודה בין המשיבים, הפכו כשלי המשיבים להיות נקודת המוצא של הנוהל: הנחת המוצא היא שגורמי המת"ק אינם מעודכנים במצב לאשורו, וכי אין מוטלת עליהם חובה כלשהי לדאוג לעדכון רישומיהם, והנטל יוטל על הפונה, שכעת ייאלץ להמתין ארבעה ימים נוספים על מנת לקבל תשובה.

מובן גם, ששינוי זה עומד בניגוד גמור להתחייבויות שמסרו המשיבים לבית המשפט במסגרת בג"ץ 8155/06, שהביאו למחיקתו, וכן בניגוד להחלטות בית המשפט באותו הליך. שהרי, בעוד שהמשיבים התחייבו לקיים הליך חד-שלב, שיארך לכל היותר שמונה שבועות, הנוהל המתוקן בוטל וחזר לשלב הראשוני, עליו נמתחה ביקורת בית המשפט – הליך דו-שלב, שיארך עד כתשעה שבועות.

העתק מכתב המשיב מיום 21.3.11 מצורף ומסומן ע/9.

38. אי לכך, ביום 4.4.11 פנה המוקד למשיבים וכן למנהלת מחלקת בג"צים בפרקליטות המדינה. במכתב הודגש, כי השינוי בנוהל מהווה הרעה במצב הקיים, תוך הפרת ההצהרות שניתנו בפני בג"ץ וההחלטות שניתנו על בסיסן, ומהווה, למעשה, חזרה לנוהל לקוי, עליו נמתחה ביקורת על-ידי בית המשפט.

עוד נכתב, שהנוהל במתכונתו זו פוגע בפונים הפלסטינים אותם הוא אמור לשרת, בכך שהוא מאריך שלא לצורך את משך הטיפול בהם, ודורש מהם להגיע שוב ושוב למת"ק, לחינם.

המוקד הוסיף והדגיש, כי המשיבים אמורים היו לייעל את התנהלותם וקשרי העבודה ביניהם, ותחת זאת כשלי העבודה שלהם הפכו להיות נקודת המוצא של הנוהל, שמטיל את מלוא הנטל על הפונה. משכך, הובהר ששינוי הנוהל אינו מוצדק כלל.

נוכח כל האמור, הבהיר המוקד כי יש לבטל את השינוי המתואר בנוהל, ולפעול ליישום תקין של הנוהל כנוסחו ערב השינוי, דהיינו – למסור לפונים תשובות **סופיות ונכונות**, על אתר. לבסוף ציין המוקד, כי אם לא ייעשה כן, ייאלצו העותרים לשוב לבית המשפט בגין הפרת החלטותיו האמורות.

העתק מכתב המוקד מיום 4.4.11 מצורף ומסומן **ע/10**.

39. ביום 28.4.11 פנה המוקד לפרקליטות המדינה בקדם בג"ץ (שנשלח גם למשיבים), וחזר בתמצית על טענותיו מיום 4.4.11. עוד ציין המוקד, כי נוכח חשיבות הסוגיה והיקפה, אם לא יתקבל מענה כלשהו עד ליום 10.5.11, ישקלו העותרים פנייה לערכאות.

העתק פניית המוקד מיום 28.4.11 מצורף ומסומן **ע/11**.

40. ביום 16.5.11 התקבל אצל העותרים מכתב המשיבים מיום 15.5.11, בו נמסר כי הפנייה נבחנת על ידי הגורמים המוסמכים.

העתק מכתב המשיבים מיום 15.5.11 מצורף ומסומן **ע/12**.

41. ביום 17.5.11 פנה המוקד למשיבים וציין כי בשל משך הזמן בו מצויה הפנייה בטיפולם, ונוכח דחיפות העניין וחשיבותו, אם לא יתקבל מענה עד ליום 5.6.11 תישקל פנייה לערכאות.

העתק מכתב המוקד מיום 17.5.11 מצורף ומסומן **ע/13**.

42. נכון למועד הגשת העתירה טרם התקבל מענה כלשהו. משכך, ובשים לב לחשיבות העניין ולמשך הזמן בו ממתניים העותרים למענה ענייני, לא נותר לעותרים אלא לפנות לבית המשפט.

הטיעון המשפטי

א. זכות היציאה לחו"ל

43. עתירה זו נוגעת להליך שיצרו המשיבים, על מנת לאפשר למאות אלפי פלסטינים לממש את זכותם הבסיסית לצאת את ארצם, ואת הזכויות הנלוות לה.

44. מובן, כי במצב בו אין המשיבים מודיעים מיוזמתם לאותם אנשים, האם בכוונתם למנוע את יציאתם לחו"ל או לא, נפגעת עד מאד היכולת לממש את זכות היציאה מן הארץ, שהרי אדם אינו יכול לדעת האם יש באפשרותו לתכנן נסיעה כאמור, אם לאו. כמו כן, מדובר בפגיעה בכללי הצדק הטבעי, כמפורט להלן.

45. כפועל יוצא, גובש הנוהל האמור על מנת להפחית מהפגיעה ממנה סבלו תושבי השטחים. מובן גם, כי במצב זה, כל החמרה נוספת וכל סרבול נוסף בנוהל, מקטינים את התועלת שבו ומגדילים את הפגיעה ביכולתם של אותם אנשים, לממש את זכויותיהם.
46. העותרים יבקשו להזכיר, כי מדובר במימוש של זכויות יסוד, המעוגנות הן במשפט הישראלי והן בדין הבינלאומי.
47. הזכות לחופש התנועה היא המנוע שמניע את מארג זכויותיו של האדם, המנוע שמאפשר לאדם לממש את האוטונומיה שלו, את בחירותיו. כאשר מגבילים את חופש התנועה נפגע אותו "מנוע" וכתוצאה מכך חלק מהאפשרויות והזכויות של האדם נפגעות ואף חדלות מלהתקיים. מכאן החשיבות הרבה המיוחדת לזכות לחופש התנועה.
48. הזכות לחופש תנועה, ובכללה זכות היציאה מן הארץ, נמנית עם הנורמות של המשפט הבינלאומי המינהגי ומעוגנת היטב במשפט הישראלי.
49. הזכות לחופש התנועה מעוגנת היטב במשפט הבינלאומי, ובהקשר זה ר' : סעיף 12 לאמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות 1966; סעיף 2 לפרוטוקול 4 לאמנה האירופית לזכויות האדם 1950; סעיף 13 להכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם 1948; סעיף 8 לאמנה הבינלאומית בדבר הגנה על זכויותיהם של מהגרי עבודה ובני משפחתם 1990; סעיף 5 לאמנה בדבר ביעור כל הצורות של אפליה גזענית 1965; סעיף 10 לאמנה בדבר זכויות הילד 1989; סעיף 5 להכרזת העצרת הכללית של האו"ם בדבר זכויות האדם של אנשים שלא מחזיקים באזרחות המדינה בה הם מתגוררים 1985; עקרון VII להסכמי הלסינקי 1975; סעיף 6 להכרזת הקולוקויום של אופסלה 1972, בו השתתפה גם ישראל; והכרזת שטרסבורג על הזכות לכניסה ויציאה 1986.
- כמו כן, בית המשפט הנכבד עמד בעבר על מעמדה של זכות יסוד זו במשפט הישראלי, וזאת במספר רב של פסקי דין. ר' למשל בג"ץ 6358/05 ואנונו נ' אלון פיקוד העורף, תק-על 112006 (1)320, פסקה 10 (2006); בג"ץ 1890/03 עיריית בית לחם נ' מדינת ישראל, תק-על 112005 (1)1114, פסקה 15 (2005); בג"ץ 3914/92 לב נ' בית הדין הרבני האיזורי, תק-על 112005 (1)1139, 1147 (1994); בג"ץ 5016/96 חורב נ' שר התחבורה, פ"ד נא(4) 1 (1997).
50. חלק מרכזי בזכות לחופש התנועה היא זכותו של אדם לצאת מארצו. זכות זו זכתה לעיגון חוקתי מפורש בסעיף 6 לחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו. וכך נאמר עליה:
- זכותו של אדם לצאת מארץ מגוריו ולחזור אליה היא "זכות טבעית". היא אחת מזכויות היסוד של האדם. הגבלתה של הזכות פוגעת פגיעה חמורה בזכויותיו.
- בג"ץ 4706/02 סלאח נ' שר הפנים, פ"ד נו(5) 695, 704 (2002).
51. יפים לענייננו גם דבריו של כב' השופט בד, בפרשת דאהר:

הגבלת חופש תנועתו של אזרח במובן זה, שנאסרת עליו היציאה מתחום המדינה לארצות אחרות, הינה פגיעה חמורה בזכויות הפרט, ומי כמו הציבור הישראלי חייב, מטעמים מובנים וידועים, להיות רגיש לנושא זה.

השופט זילברג נתן ביטוי לאותה תחושה בקובעו בפסק הדין בבג"צ 111/53, קאופמן נ. שר הפנים ואח', פ"ד ז' 534, עליו הסתמכה גם חברתי הנכבדה, המשנה לנשיא, לאמור:

"חירות התנועה של האזרח מן הארץ אל מחוצה לה, היא זכות טבעית, מוכרה, כדבר מובן מאליה..."

(בג"ץ 448/85 דאהר נ' שר הפנים, פ"ד מ(2) 701, 712 (1986)).

52. זכות זו קיימת גם בזמן מלחמה, כפי שקובע סעיף 35 לאמנת ג'נבה הרביעית (1949):

All protected persons who may desire to leave the territory...may be entitled to do so.... The applications of such persons to leave shall be decided in accordance with regularly determined procedures and the decision shall be taken as rapidly as possible...if any such person is refused to leave the territory he shall be entitled to have such refusal reconsidered... [emphasis added].

המלומד פיקטה מבהיר בפרשנותו כי:

It should be noted that the **right to leave the territory is not in any way conditional, so that no one can be prevented from leaving** as a measure of reprisals...It is therefore essential for States to safeguard the basic principal by showing moderation and **only invoking these reservations when reasons of the utmost urgency so demand.** [emphasis added].

(Pictet J.S. Commentary: IV Geneva Convention – Relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War. P. 235-236 (Geneva, 1958)).

53. העותרים יבקשו להזכיר, כי כשמדובר בפגיעה בזכות היציאה לחו"ל, **למימד הזמן יש משמעות עצומה, וככל שמתארך הזמן בו מנוע אדם מלצאת לחו"ל, הולכת וגדלה הפגיעה:**

ככל שהגבלה נפרשת על פני היקף גיאוגרפי נרחב יותר, וככל ששאר תנאים קשים יותר, **וזמן התמשכותה ארוך יותר**, כך הולכת וגדלה עוצמת הפגיעה, והשיקלול בינה לבין הערך הנוגד הופך להיות קשה ומורכב יותר (הדגשים אינם במקור).

(בג"ץ 6358/05 ואנונו נ' אלוף פיקוד העורף, תק-על 2006(1) 320, פס' 15 (2006)).

ראו גם דבריה של המלומדת יפה זילברשץ, במאמרה "זכות היציאה ממדינה":

יש לתחום את הגבלת זכות היציאה בזמן; שהרי הגבלת יציאה מהארץ לימים לא דומה להגבלתה במשך חודשים או להגבלה של שנים. כיצד ייקבע זמן הגבלת הזכות ליציאה? ראשית, **יש להקפיד על-כך שברגע שהאינטרס חדל להתקיים ותאפשר לאדם לממש את זכותו ליציאה מהארץ [...]**

נוסף על-כך, **יש לקבוע זמן מירבי שמעבר לו לא ניתן יהיה לטעון כי הנסיבות המצדיקות הגבלת הזכות ממשיכות להתקיים.** [...]

תיחום זמן הגבלתה של זכות היציאה עומד בתיאום עם הדרישה בסעיף 8 לחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו, שהגבלת זכות לא תהיה במידה העולה על הנדרש (הדגשים אינם במקור).

(יפה זילברשץ "זכות היציאה ממדינה" משפטים כ"ג 69, תשנ"ד).

54. מעבר לכך, פגיעה בזכות לחופש התנועה ובזכות היציאה מן הארץ, גוררת עמה מאליה פגיעה בזכויות נוספות, שמימושן תלוי בזכות זו. אף זכויות אלו הוכרו כזכויות יסוד, בעלות מעמד חוקתי, המוגנות אף הן במשפט הבינלאומי.

כך למשל, אדם המעוניין לצאת את ארצו לצורך עבודתו מעוניין לממש את זכותו לחופש העיסוק; אדם המעוניין לפגוש בקרוב משפחה חולה מעוניין לממש את זכותו לחיי משפחה; אדם המעוניין לעלות לרגל למקום הקדוש לו מעוניין לממש את זכותו לחופש הדת והפולחן; אדם המעוניין להחל בלימודים באוניברסיטה יוקרתית בחו"ל מעוניין לממש את זכותו לחינוך והשכלה; ואדם הזקוק לניתוח רפואי בחו"ל מעוניין לממש את זכותו לבריאות.

ב. כללי הצדק הטבעי

55. כחלק מכללי הצדק הטבעי, חובתה של הרשות המינהלית להודיע לאדם מראש על כוונתה לפגוע בזכויות יסוד, כך שיוכל להיערך בהתאם ולהביא את טענותיו בפני הרשות:

כלל יסוד הוא, כי רשות מינהלית לא תפגע באדם אלא אם ניתנה לו לפני כן הזדמנות נאותה להשמיע את טענותיו בפניה. חובתה של הרשות היא, לתת למי שעלול להיפגע מהחלטתה הזדמנות הוגנת וסבירה להשמיע את טענותיו, ולאחרון זכות יסוד להשמיען.

(בג"ץ 3379/03 מוסטקי נ' פרקליטות המדינה, פ"ד נח(3) 865, 889).

וכן, בעניין חובותיו של המשיב 1:

מקובל על בית-משפט זה, כי הקיום של כללי דיון הוגנים בעניינו של אדם, מתבטא, בין היתר, בכך, כי מי שצפוי לפגיעה חמורה בנפש או ברכוש תינתן לו הודעה מראש על כך ותוענק לו הזדמנות להעלות השגותיו בעניין זה.

(בג"ץ 358/88 האגודה לזכויות האזרח נ' אלון פיקוד המרכז, פ"ד מג(2) 529, 540; ההדגשה הוספה – א.כ.).

56. ועוד נפסק, כי אף אם מבקשת הרשות לקיים שימוע לאחר הפגיעה, מדובר בהפרה של חובת השימוע:

לפיכך הכלל הרחב הוא, כי רשות מוסמכת, שמוטלת עליה חובת שימוע, חייבת לקיים את השימוע לפני קבלת החלטה. לא עשתה כן, ואפילו הציעה לקיים שימוע לאחר קבלת החלטה, הפרה את חובת השימוע.

(בג"ץ 2911/94 מסאלחה נ' מנכ"ל משרד הפנים, פ"ד מח(5) 291, 305).

ג. המשיב 1 כבעל הסמכות לאסור יציאה והיקף סמכותו

57. אכן, זכויות אלו אינן בלתי-מוגבלות, וניתן להגבילן בהתקיים שיקולי ביטחון, הנסמכים, ברמה של "קרוב לוודאי", על סכנה ממשית שתיגרם מיציאת אדם לחו"ל.

העותרים יבקשו להרחיב בקצרה על סמכות זו, **הנתונה למשיב 1 בלבד**, ולא לגורמים אחרים, כגון המשיב 3, אשר המשיב 1 יכול להיוועץ בהם בטרם יחליט האם וכיצד להפעיל את סמכותו.

58. ראשית נזכיר, כי המשיב 1 הוא מפקד הכוח הצבאי, הנאמן באיזור מכוח המשפט הבינלאומי ההומניטארי. משכך, המשיב 1 הוא בעל הסמכות **היחיד** למנוע יציאת אדם לחו"ל.

59. מובן כי המשיב לא שואב את סמכותו מן החקיקה הצבאית אשר הוא עצמו קובע, אלא ממכלול המשפט הבינלאומי, אשר מהווה את הבסיס הנורמטיבי הבלעדי להפעלת סמכויותיו (בג"ץ 2150/07 **אבו צפיה נ' שר הביטחון** (לא פורסם, 29.12.2009)).

60. על פי המשפט הבינלאומי, נקודת המוצא הנורמטיבית הינה כי המשיב מחויב להתיר לתושבי השטחים הכבושים לצאת מארצם. כפי שמתארת זאת המלומדת זילברשץ:

ההחלה המשותפת של הדינים הכלליים בזכויות האדם והמשפט ההומניטרי הקבוע באמנות האג וג'נבה על שטחים המוחזקים בתפישה לוחמתית מובילים למסקנה שזכות היציאה ממדינה, המוקנית לכל אדם על-פי האמנות הבינלאומיות, מוקנית גם לתושבי שטחים המוחזקים בתפישה לוחמתית, בין אם הם אזרחי המעצמה שממנה נלקח השטח ובין אם לאו.

זכות היציאה מהמדינה מוכרת גם כנורמה מנהגית במשפט הבינלאומי, ועל-כן היא הופכת להיות חלק ממשפטה הפנימי של מדינת ישראל. הממשל הצבאי בשטחים, הכפוף להלכות המשפט המנהלי הישראלי ולהלכות המשפט הבינלאומי המנהגי, מחויב לאפשר לתושבי השטחים לממש זכות-יסוד חשובה זו.

(י זילברשץ "זכות היציאה ממדינה" **משפטים** כ"ג 69, 86 (תשנ"ד)).

61. ודוק: הגורם המוסמך **היחיד** לאסור או להתיר יציאה לחו"ל מהגדה, הוא **המשיב 1**, **המפקד הצבאי לגדה המערבית**. גם אם המשיב מחליט להסתייע בחוות דעת מקצועיות של גורמים שונים על מנת לקבל את החלטתו (כמו המשיב 3), בסופו של דבר על ההחלטה להיות שלו, ועליו לבצע איזון הולם בין כלל השיקולים המובאים בפניו.

62. משכך, **נקודת המוצא היא, שהמשיב 1 הוא שקובע מי "מנוע" לצאת את ארצו ומי לא ומשכך, יש בידיו מידע, בכל רגע נתון, בדבר אותם אנשים אשר הוא עצמו החליט למנוע את יציאתם לחו"ל, או לא למנוע.**

63. עוד נובע מכך, שהחלטה המתקבלת על ידי גורם שאינו המפקד הצבאי, היא חסרת תוקף. כך למשל, אם פלוני, שהמשיב 1 אינו מונע את יציאתו לחו"ל ברגע נתון, יגיע לגשר אלנבי ושם תימנע יציאתו **לפי הוראת גורם אחר, כמו המשיב 3**, הרי שמדובר בחריגה ברורה מסמכות (שהרי המשיב 3 יכול, לכל היותר, להמליץ למשיב 1 לעשות כן, בטרם קבלת החלטה סופית). הסתמכות המפקד הצבאי על החלטה (בשונה מהמלצה) של גורם אחר, היא הפרה ברורה של חובת המשיב 1 להפעיל את שיקול דעתו באופן עצמאי. לעניין זה נפסק:

הרשות המוסמכת אינה ממלאת את תפקידה הציבורי כראוי, כשהיא מסכימה להפוך את עצמה לעושה דברם של אחרים, תחת לשקול כל עניין המובא בפניה לגופו, לפי מיטב הבנתה היא.

(בג"ץ 24/56 רוטשטיין נ' המועצה המקומית הרצליה, פ"ד י(2) 1205, 1211).

64. ויפים לעניין זה דבריו של השופט שמגר בבג"ץ 297/82 ברגר נ' שר הפנים (פ"ד לז(3), 29), אשר עסק באופן הפעלת שיקול הדעת של הרשות המינהלית:

ההקפדה מצד בית-משפט זה על כך, כי עובר לקבלת החלטה על-ידי בעל סמכות על-פי חוק יקויים תהליך קבלת החלטה הראוי לשמו, היא אולי הערובה היעילה ביותר לכך, שהשימוש בשיקול הדעת, שהוענק על-ידי המחוקק לזרוע זו או אחרת של הרשות המבצעת, לא ילקה בליקויים, שיש בהם כדי לרוקן מטרתו של החוק מתוכנה.

(ס' 10 לפסק דינו של השופט שמגר; ההדגשה הוספה – א.כ.).

65. וכך נאמר בעניין סמכותו של המשיב 3 כגורם המייעץ לשר הפנים בנוגע לבקשות למתן מעמד בישראל:

המלצת השב"כ ויתר גורמי הבטחון אינה בגדר של גורם מכריע שאין בלתו. אין לשב"כ "זכות וטו" לעניין אישור של בקשות לאיחוד משפחות. אמנם לחוות דעתו של השב"כ מעמד מרכזי בשיקולי המשיב, ובדין ניתן לעמדת השב"כ מעמד זה, ואולם על המשיב לשקול מכלול של שיקולים נוספים בבואו להחליט בבקשה לאיחוד משפחות.

כך למשל על המשיב לשקול את מידת הסיכון הבטחוני אל מול הפגיעה בזכות לקיום תא משפחתי ומתן אפשרות להורה לחיות עם ילדיו. זכות זו נגזרת גם ממעמד הבכורה שיש בשיטתנו המשפטית לעקרון "טובת הילד". עקרון טובת הילד הוא עקרון מנחה בכל עת בה נדרשת מערכת המשפט להפעיל שיקול דעתה בפירוש ובישום הוראות חוק.

(עת"מ (חי) 1551-06-09 נאצר נ' משרד הפנים (לא פורסם); ההדגשות הוספו – א.כ.).

66. על רקע זה, יש לתהות מהי משמעות הדבר, כאשר המשיב אינו יכול למסור לפונה אליו תשובה במקום. מעבר לפגיעה במאות אלפי האנשים שהנוהל אמור לשרת, מצב דברים זה, לפיו אדם הפונה למשיב לא יכול לקבל ממנו תשובה במקום, מעיד על אחת משתיים:

67. אפשרות אחת היא, שהמשיב אינו יודע בעצמו את יציאתו של מי החליט למנוע ואת מי לא. אפשרות זו היא אבסורדית, שהרי חזקה על המשיב, בעל הסמכות היחיד לעשות כן, כי הוא מחזיק בידיו בכל רגע נתון רשימה מלאה של אותם אנשים שהוא עצמו החליט למנוע את יציאתם לחו"ל (וכנגזרת, גם את אותם אנשים שלא החליט כן בעניינם).

אם כך הדבר, המשמעות היא שבידי המשיב יש מידע חלקי בלבד בדבר החלטותיו שלו, מידע לא מלא ולא אמין. ברי כי מדובר בכשל מערכתי חמור שיש לתקנו, ולא לאמצו כנקודת מוצא.

68. האפשרות השנייה היא, שהמשיב מקבל את ההחלטה בדבר מניעת היציאה רק בחלוף ארבעה ימים מיום הפנייה לבירור אודות ההחלטה. כידוע, המשיב עצמו הסביר הן בבג"ץ 8155/05 והן במקרים אחרים, כי לא כך הוא, שכן הוא מחזיק בידיו רשימה ובה פרטיהם

של כל מנועי היציאה לחו"ל. כך למשל עולה מתצהירו של המכונה "אבי", שצורף להודעת המשיבים מיום 9.12.09, ובו מוצהר כי בידי המשיב נתונים מספריים בנוגע לכמות ה"מנועים". ממילא, אחרת לא היה כל טעם בעריכת "בירור מוקדם", אם אין מה לברר בשלב זה.

העתק התצהיר שצורף להודעת המשיבים בבג"ץ 8155/06 מצורף ומסומן ע/14.

69. יתרה מכך, מובן שלו היה המשיב מקבל החלטות בדבר מניעת יציאה רק לאחר הפנייה לבירור אודות ההחלטה, מדובר היה במצב דברים שערורייתי: ההחלטה בדבר מניעת זכות של אדם מן הארץ צריכה להתקבל על סמך מידע רלבנטי, בזמן אמת, ולא בדיעבד, לאחר שאדם פנה למשיב לברר האם הוא מונע את יציאתו. נקודת המוצא היא כי לכל אדם הזכות לצאת את ארצו, ועל המשיב החובה לאסור על יציאתו באופן אקטיבי, ולאפשר לו לדעת על כך, לכל הפחות בדיעבד.

70. זאת ועוד: מצב לפיו ההחלטה מתקבלת רק לאחר הפנייה לברר אודות ההחלטה, אינו רק אבסורדי, אלא גם מכשיר את הקרקע להפעלת לחצים שונים על הפונים, כגון לשיתוף פעולה עם כוחות הביטחון הישראליים. ברי, כי אדם שפונה בבקשת בירור בשל רצונו לצאת לחו"ל בתקופה הקרובה, ועניינו מובא בשלב זה לעיון כוחות הביטחון כדי לקבל את המלצתם, חשוף באופן מיוחד לניצול מצוקתו על מנת להפעיל עליו לחצים מעין אלו.

71. כך או כך, המשיב הוא רשות מינהלית. ככזו, עליו לעמוד בחובות בסיסיות של מינהל תקין, הליך נאות של קבלת החלטה, וכללי הצדק הטבעי. בין שהמשיב אינו מודע להחלטותיו, ובין שהמשיב ממתין לפונה המעוניין לדעת מה הוחלט לגביו כדי להתחיל בהליך קבלת ההחלטה, מדובר בהפרה בוטה של חובותיו, החורגת מעניינו הפרטני של אדם זה או אחר, ומלמדת על התנהלות קלוקלת ועל פגם היורד לשורש התנהלותה ותפקידה של הרשות המינהלית.

ד. חובותיו של המפקד הצבאי כלפי תושבים מוגנים

72. כמפקד השטח הכבוש, למשיב 1 חובה להגן על זכויותיהם של התושבים, להבטיח את חייהם התקינים ולשמור על זכויותיהם. תקנה 43 לתקנות האג, קובעת:

בעבור סמכות השלטון החוקי למעשה לידי הכובש, **עליו לנקוט בכל האמצעים שביכולתו על מנת להחזיר ולהבטיח במידת האפשר את הסדר והחיים הציבוריים... (ההדגשה הוספה).**

73. החובה להבטיח את הסדר והחיים התקינים ולפעול למען צרכי החברה חלה על כל תחומי החיים האזרחיים:

הרישא של תקנה 43 לתקנות האג מעניק לממשל הצבאי סמכות ומטיל עליו חובה להחזיר ולהבטיח את הסדר והחיים הציבוריים... אין התקנה מגבילה עצמה להיבט מיוחד של הסדר והחיים הציבוריים. היא משתרעת על הסדר והחיים הציבוריים בכל היבטיהם. **על-כן חלה סמכות זו - בצד ענייני ביטחון וצבא - גם על נסיבות "אזרחיות" רב-גוניות, כגון נסיבות כלכליות, חברתיות, חינוכיות, סוציאליות, תברואתיות, בריאותיות, תעבורתיות וכיוצא באלה עניינים, שחיי אדם בחברה מודרנית קשורים עמהם.**

(בג"ץ 393/82 ג'מעייט אסכאן נ' מפקד כוחות צה"ל באזור יהודה והשומרון, פ"ד לז(4) 785, 797 (1983); ההדגשה הוספה).

74. ובמקרה אחר נפסק כי:

במסגרת הפנמתם של הדינים ההומניטריים מן הראוי הוא כי יודגש, כי חובתו של המפקד הצבאי אינה מתמצית בהימנעות הצבא מפגיעה בחייהם ובכבודם של התושבים המקומיים... חובתו היא גם "חיובית"... עליו להגן על חייהם וכבודם של התושבים המקומיים, הכל במגבלות הזמן והמקום.

(בג"ץ 4764/04 רופאים לזכויות אדם נ' מפקד כוחות צה"ל בעזה, פ"ד נח(5) 385, 407).

75. כפי שנפסק לא פעם, המשיב הוא נאמן בשטחים הכבושים, ואינו הריבון שם. מכלול סמכויותיו בשטח הכבוש נתון לו מכוח המשפט הבינלאומי, ובכפוף לו. בין היתר, מחויב המשיב בהוראות המשפט הבינלאומי המינהגי, הן ההומניטארי, כפי שנקבע בתקנות בדבר דיניה ומנהגיה של המלחמה ביבשה משנת 1907, הנספחות לאמנת האג הרביעית מ-1907, ובאמנת ג'נבה בדבר הגנת אזרחים בימי מלחמה; והן משפט זכויות האדם.

76. משכך, למשיב חובות של ממש להגן על מימוש זכויותיהם של תושבי השטחים הכבושים ולעשות כל שביכולתו על מנת להקל עליהם את מימושן. הערמת קשיים וקביעת נהלים בלתי סבירים, מהווים הפרה ברורה של חובה זו.

77. ודוק: על המשיב לכבד ולהגן על זכויות האדם, אף אם הדבר כרוך בהקצאת משאבים. וכפי שנאמר:

הרטוריקה של זכויות אדם צריכה להיות מכוסה במציאות המעמידה זכויות אלו בראש סולם העדיפויות הלאומי. הגנה על זכויות אדם עולה כסף, וחברה המכבדת זכויות אדם צריכה להיות נכונה לשאת במעמסה הכספית.

א' ברק, פרשנות במשפט (כרך שלישי, פרשנות חוקתית, תשנ"ד-1994), בעמ' 528.

ר' גם: בג"ץ 4541/94 מילר נ' שר הביטחון, פ"ד מט(4) 94, ס' 19 לפסק דינו של השופט מצא; עע"א 4463/94 גולן נ' שירות בתי הסוהר, פ"ד נ(4) 136, ס' 24 לפסק דינו של השופט מצא.

ה. השינוי בנוהל – פגיעה מיותרת ובלתי מוצדקת בזכויות יסוד

78. נקודת המוצא היא, שהנוהל נוצר על מנת להפחית את הפגיעה שנגרמת מהמצב הפסול, שמנע ממאות אלפי אנשים, המבקשים לממש את זכותם ליציאה מן הארץ ואת הזכויות הכרוכות בכך, לעשות זאת.

79. והנה, השינוי בנוהל מרע את מצבם של כל אותם אנשים. מדובר בהתנהלות בלתי מתקבלת על הדעת, שבמקום לנסות ולשפר את המצב מציבה עוד ועוד מכשולים, שהופכים את המסלול לבירור מוקדם למסלול בירוקרטי אינסופי, מתיש ובלתי נסבל, וזאת ללא כל צורך ממשי. כך, שכן במשך למעלה משנה ניתן היה לקבל תשובות על אתר במת"ק. השינוי

הנוכחי לא נבע מצורך ביטחוני (או צורך ענייני אחר), אלא נובע אך ורק בשל חוסר נכונותו של המשיב לעשות את הנדרש על מנת לפתור את כשלו ביישום הנוהל.

80. מטרתם של נהלים אינה ליצור בירוקרטיה לשמה, להערים קשיים על אלו המבקשים דבר מה מהרשות, או ליצור הליכים מסורבלים ומשוללי היגיון. יפים לעניין זה דבריו של כבוד השופט שמגר, בהדגישו את חובתו של עובד הציבור לסייע לאזרח הפונה אליו – ולא להטריחו ולשלחו הלוך ושוב:

הננו חוזרים ומדגישים בהקשר זה כי על עובד הציבור לסייע בידי האזרח הפונה אליו בלב פתוח ובנפש חפצה, ואין להטריחו ולהרחיקו ב-"לך ושוב", אם בירור או פתרון הבעיה יכול להיעשות על ידי פעולתו של עובד הציבור.

(בג"ץ 5489/91 פופ נ' רשות הרישוי, תק-על 92(2), 919 (1992)).

81. בית המשפט ביטא בעבר, בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, את החומרה הרבה שבהתנהלות מעין זו:

המשיב אינו רשאי לנהוג בעותרים - כמוהם ככל פונה אחר - באופן בו הוא נוהג; המשיב אינו רשאי להותיר את עניינם תלוי ועומד בלא מענה ענייני... המשיב אינו רשאי להתיש את העותרים ללא תוחלת, לגרום להם להוצאות מיותרות ולעכב, אגב כך, את בירורו המהותי של עניינם. ואם נשתכחו מן המשיב טיבן של חובות בהן הוא חב, כי אז מחובתו של בית המשפט לשוב ולשנן באוזניו.

(בג"ץ 10399/04 בן אבדקול נ' משרד הפנים, תק-על 2005(3) 1608, 1609 (2005)).

82. ואם כך בעניינים פרטניים של אנשים ספציפיים, על אחת כמה וכמה שכך כאשר מדובר בנוהל המעגן התנהלות זו, ההופך הליך בירור פשוט למהלך מסורבל, המבטא זלזול בזמנם של אנשים, בתוכניותיהם ובצרכיהם.

83. התנהלות המשיבים, בנקטם בכל דרך אפשרית על מנת להתנער מחובתם לטפל טיפול ענייני בפניותיהם של הפונים, פוגעת קשות בזכויותיהם של הפונים ומנוגדת באופן קיצוני לחובותיהם של המשיבים כרשויות מינהליות.

84. הנוהל אמור לאפשר לאדם המבקש לצאת את ארצו לדעת מהי החלטת המשיב בעניינו, כפי שהיה נמסר לו, לו היה ניגש לגשר אלנבי ישירות. מידע זה נמצא /או צריך להימצא בידי המשיבים ומשכך, חובה למסרו במקום.

85. דברים אלו נכונים במיוחד במקרה בו מדובר בהליך פרוצדוראלי שנועד לאפשר את מימוש זכות היציאה מן הארץ. כך מפורט בפרשנות סעיף 12(3) לאמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות (1966), של הוועדה לזכויות האדם של האו"ם:

A major source of concern is the manifold legal and bureaucratic barriers unnecessarily affecting the full enjoyment of the rights... These rules and practices include, inter alia... **unreasonable delays in the issuance of travel documents;**... In the light of these practices, **States parties should make sure that all restrictions imposed by them are in full compliance with article 12, paragraph 3.** [emphasis added]

(General Comment No. 27. Freedom of Movement (Article 12). UN Doc. CCPR/C/21/Rev.1/Add.9, A/55/40, Vol. I (2000), Annex VI A (p. 128-132), para. 14)

.86 הובלט גם בהכרזת שטרסבורג (1986) כי :

Any restriction on the right to leave shall be clear, specific and not subject to arbitrary application...Procedures for the issuance of the documents [necessary to leave or enter]...shall be expeditious and shall not be unreasonably lengthy or burdensome...

(Hannum H. "The Strasbourg Declaration on the Right to leave and return." *American Journal of International Law*, Vol 81, No 2, (Apr. 1987). pp. 432-438) [emphasis added]

.87 תחת דרישות ברורות אלו לפרוצדורה סבירה, קלה ליישום והגיונית, יוצר הנוהל מצב אבסורדי, לפיו אותה תשובה שיכולה להינתן בגשר, לא תימסר לפונה לפי הנוהל, ויהיה עליו לנקוט בהליך מסורבל, מתיש וחסר היגיון.

שינוי זה פוגע במיוחד במי שיגלה בסופו של דבר, שהוא אכן מנוע. יוצא, כי אדם המעוניין לתכנן נסיעה לחו"ל, צריך לקחת בחשבון כי לפניו כמעט שבוע לשלב הבירור; שמונה שבועות נוספים, באופן תיאורטי, להליך ההשגה; ותקופה נוספת למקרה שיבקש, במידת הצורך, לעתור כנגד הסירוב להשגה.

זאת ועוד: "טרטורם" של הפונים הלוך ושוב פוגע בהם במיוחד במציאות שבה, חרף השנים שעברו מאז גובש הנוהל, מתברר שוב ושוב כי גורמי המשיבים עדיין לא מכירים את הנוהל ולא הפנימו את הוראותיו; חורגים מהן ומפרים אותן בכך שאינם נותנים מענה אף בתקופה (הארוכה דיה) הקבועה בנוהל למתן מענה להשגות; אינם מחזיקים בטפסים הנדרשים לשם טיפול בבקשות לפי הנוהל; ועוד. לעניין זה ר' למשל את פסקי הדין שניתנו לאחרונה בבג"ץ 9402/10 אלמחאריק נ' המפקד הצבאי לאיזור הגדה המערבית (לא פורסם, ניתן ביום 23.3.11); ובבג"ץ 86/11 שלאלדה נ' המפקד הצבאי לאיזור הגדה המערבית (לא פורסם, ניתן ביום 3.3.11).

.88 כאמור, הפגיעה בפונים שעבורם נועד הנוהל והמצב האבסורדי שב"הליך הכפול", עמדו גם לנגד בית המשפט כבר במסגרת בג"ץ 8155/06. כאמור לעיל, בית המשפט הורה למשיבים לבחון את האפשרות לתת תשובה סופית במקום וליצור הליך חד שלבי, שמשכו לא יעלה על שמונה שבועות. על בסיס זה הודיעו המשיבים, כי הם מקבלים את הערות בית המשפט ופעלו בהתאם. בהתאם לכך ניתן פסק הדין תוך מתן ביטוי לשינוי האמור.

ניתן היה להניח כי סוגיה זו הסתיימה ונפתרה, ומצער לגלות כי המשיבים בוחרים לחזור בהם מהתחייבותם ולהתעלם מהחלטות בית המשפט ומהאמור בפסק הדין.

1. היעדר הצדקה כלשהי להרעה במצב הפונים

89. אלא שלא זו בלבד שהשינוי בנוהל פוגע ומטריח את הזקוקים לו לשווא; הוא עושה זאת ללא כל סיבה עניינית שהיא.
90. כזכור, עד ממש לאחרונה, חייב הנוהל מתן תשובות לפונים, במקום. למשיבים לא נגרם כל נזק מכך. למעשה, לא קיים כל צידוק – ביטחוני או אחר – לשינוי הנוהל, ולא קיים כל צורך מצד המשיב לעשות כן.
91. הסיבה היחידה בגינה שונה הנוהל, היא חוסר יכולתם (או רצונם) של המשיבים לדאוג כי רישומיהם יהיו נכונים ועדכניים, ולשם כך להתגבר על הכשלים הבירוקרטיים הפנימיים בינם לבין עצמם, וההנחה כי מתן תשובות נכונות דורש פגיעה נוספת בפונים אליהם.
92. העותרים סבורים, כי ניתן היה לפתור בעיה זו בקלות, על ידי מתן הודעה מראש למי שיש בכוונת המשיב למנוע את יציאתו לחו"ל, כפי שקובע הדין לגבי תושבי ישראל ואזרחיה. המשיבים הם שבחרו שלא לנקוט בדרך זו, תוך פגיעה ביכולתם של אנשים לממש את זכויותיהם, ובנסיבות אלו, אין הם יכולים להסתמך על בחירתם שלהם כדי להוסיף ולפגוע בזכויותיהם של אותם אנשים.
93. בנסיבות שיצרו המשיבים, חובה עליהם, לכל הפחות, לתת תשובות סופיות על אתר, ולא להיבנות על כשלי העבודה ביניהם, להסתיר מהפונים מידע המצוי במחשבים של גורמי הביטחון ולהטריחם פעם נוספת.
94. ברור, כי המשיב 1 – בתור הגורם היחיד המוסמך להחליט בדבר איסור יציאה לחו"ל (ר' ס' 59-63 לעיל), מחזיק אצלו את המידע הרלבנטי, דהיינו, האם אדם "מנוע" או לא. מהשינוי בנוהל עולה הרושם, שהמשיב אינו מחזיק בידיו מידע כלל, ולמעשה הוא נאלץ לפנות לגורם מייצע על מנת לדעת מה אותו גורם, שאינו מוסמך לקבל החלטה, החליט. מובן, כי מצב כזה אינו חוקי, ולא ניתן להיבנות עליו על מנת להמשיך ולפגוע בזכויות הפונים.
95. בהיעדר כל הצדקה עניינית לשינוי בנוהל, ובשים לב לפגיעה שהוא גורם לה, הרי שמדובר בפגיעה שלא לתכלית ראויה, וודאי שלא באופן מידתי, וזאת תוך הפרה של התחייבויות שניתנו במסגרת בג"ץ 8155/06 והחלטות שניתנו בו.

סיכום של דברים

96. עניינה של עתירה זו נדון, למעשה, כבר במסגרת בג"ץ 8155/06, וניתן היה להניח כי המשיבים יכבדו את התחייבויותיהם והצהרותיהם שניתנו לבית המשפט.
97. חרף זאת, החליטו המשיבים להשיב את הגלגל לאחור, על ידי יצירת נוהל מסורבל ומגושם, שזכה לביקורת בית המשפט. כל זאת, ללא כל צידוק ענייני. הסיבה היחידה לשינוי היא, חוסר נכונותם של המשיבים להשקיע את המאמץ הנדרש, ככל שנדרש, כדי לייעל את קשרי ואופן עבודתם, ולמסור לפונים למת"ק את שהיו מגלים בגשר לו ניגשו אליו באותו יום.

98. מובן, כי על המשיבים לפתור בעיות אלו, של תשובות שגויות הניתנות במת"ק, על ידי ייעול פשוט של עבודתם, שניתן היה להגיע אליו במעט רצון טוב. אדישותם של המשיבים וזלזולם בפונים, בזמנם ובפניותיהם, אינה יכולה להוות צידוק להרעה בנוהל.

99. משכך, יש לבטל את השינוי בנוהל, ובמקביל לפעול לתיקון הכשלים שהביאו ליישומו הלקוי, כך שפונים העושים שימוש בנוהל, יקבלו **תשובות נכונות, על אתר**.

לאור כל האמור, מתבקש בית המשפט הנכבד להוציא צו על תנאי כמבוקש, ולאחר שמיעת תשובת המשיבים, להפכו לצו מוחלט. כמו כן מתבקש בית המשפט להשית על המשיבים את הוצאות העותרים ושכ"ט עו"ד.

אלעד כהנא, עו"ד

ב"כ העותרים

9 ביוני, 2011

[ת.ש. 69151]